

RECENZJA

rozprawy doktorskiej

mgr inż. Moniki Łuczak-Marianowskiej

pt. „WPLYW ROZWIĄZAŃ URBANISTYCZNYCH SPRZED I i II WOJNY ŚWIATOWEJ NA WSPÓŁCZESNE REALIZACJE UKŁADU FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEGO STRZELINA.”

opracowanej pod kierunkiem prof. dr. hab. inż. arch. Roberta Masztalskiego,

w związku z wszczętym przewodem doktorskim

na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej

Podstawy opracowania:

1. Zlecenie Przewodniczącego Rady Dyscypliny Naukowej Architektura i Urbanistyka Politechniki Wrocławskiej prof. dr. hab. inż. arch. Rafała Czernera (pismo L. dz. W1/4020/8/2022 z dnia 27.01. 2022 roku);
2. Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, wraz z późniejszymi zmianami (Dz. U. nr 65, poz. 595 z późn, zm.) oraz Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 15 stycznia 2004 w sprawie szczegółowego trybu przeprowadzania czynności w przewodach doktorskim i habilitacyjnym ora w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. nr 15, poz. 128 z dnia 3 lutego 2004 roku) z późniejszymi zmianami zawartymi w rozporządzeniu MEiN z dnia 15 grudnia 2005 roku (Dz. U. Nr 252 poz. 2125) oraz z dnia 17 sierpnia 2006 roku (Dz. U. Nr 153 poz. 1094).
3. Egzemplarz pracy doktorskiej.

Ocena pod względem formalnym

Praca o bardzo starannej redakcji zawiera 594 ponumerowane strony. Obszerna dysertacja zawiera wstęp, rozdziały merytoryczne i kończy się syntezą oraz wnioskami końcowymi i rekomendacjami. Układ rozprawy doktorskiej należy uznać za przejrzysty i poprawnie skonstruowany, zapewniający porządek w rozwijaniu zagadnień. Rozprawa doktorska charakteryzuje się przemyślaną i ujednoliconą formą, co w przypadku badań o tematyce urbanistycznej tworzy opracowanie logicznie rozwijające aspekty przestrzenne.

Ocena pod względem merytorycznym

Wstęp oprócz wprowadzenia obejmuje cel pracy, pytania badawcze, zakres opracowania, tezy pracy, metody badawcze, stan badań.

Autorka do badań przestrzennych wybrała miasto Strzelin, zaznaczając, że badawcze analizy na jednym organizmie miejskim mogą przynieść efekty, które posłużą do badań porównawczych innych założeń urbanistycznych o takiej samej skali.

W pierwszej części rozprawy doktorantka w sposób konsekwentny omówiła zakres merytoryczny, przestrzenny i czasowy pracy. Należy wskazać, że przyjęta teza pracy mogła być udowodniona, bowiem zastosowane metody badawcze dawały taką gwarancję. Na uwagę w analizowaniu metod badawczych zasługuje zapis mówiący o udziale doktorantki w licznych (około 90 opracowań planistycznych) planach urbanistycznych. Przyjęta metoda badawcza pozwala sądzić, że autorka zna i umie posługiwać się metodami badawczymi.

Struktura pracy oparta na rozdziałach i podrozdziałach ułożonych w analitycznej kolejności dała podstawy do omawiania zagadnień w sposób zhierarchizowany. Należy jednak wspomnieć, że w podrozdziale 1.2 **Cel pracy, pytania badawcze** błędnie zamieszczono akapit mówiący o kwerendzie zasobów archiwaliów, dokumentacji kartograficznej i dokumentów planistycznych. Tak sformułowana wypowiedź zaliczona powinna być do metod badawczych.

Na podkreślenie zasługuje natomiast fakt, że użyte metody badawcze: studium przypadku, kwerenda, analizy, charakterystyka piśmiennictwa, metoda planistyczna pozwalają uznać pracę doktorską za przemyślane opracowanie naukowe. W podrozdziale 1.7 **Stan badań** autorka wnikliwie i w sposób obszerny omówiła: publikacje, materiały źródłowe - kartograficzne, materiały źródłowe - ikonograficzne, dokumenty planistyczne. Tak przygotowana strona badawcza pozwoliła autorce w następnych rozdziałach z sensem wykonać zagadnienie badawcze. W tym miejscu, jednak wypada zwrócić uwagę, że doktorantka w podrozdziale 1.7 **Stan badań** wprowadza w punkcie 6 i 7 nazwę „Republika Polska” co jest terminem nie używanym w nazwie ustroju w Polsce, gdyż tekst Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej ogłoszonej w Dz.U. 1997, NR 78 poz. 483 jednoznacznie określa nazwę ustroju.

Praca badawcza w rozprawie zamieszczona została od rozdziału **2. Analiza przekształceń funkcjonalno-przestrzennych zabudowy Strzelina, w poszczególnych okresach objętych badaniami.**

Rozdział ten autorka podzieliła na 7 podrozdziałów. Dla oddania charakterystyki rozprawy doktorskiej należy je wymienić, gdyż przyjęte etapy badań oddają wyodrębnione fazy rozwoju przestrzennego miasta w określonych cezurach czasowych. W rozwoju historycznym występują: Przekształcenia funkcjonalno-przestrzenne zabudowy Strzelina w latach 1871-1918 - Cesarstwo Niemieckie - koniec I wojny światowej; Przekształcenia funkcjonalno-przestrzenne zabudowy Strzelina w latach 1919-1933 - Republika Weimarska; Przekształcenia funkcjonalno-przestrzenne zabudowy Strzelina w latach 1933-1945 - III Rzesza - koniec II wojny światowej; Przekształcenia funkcjonalno-przestrzenne zabudowy Strzelina w latach 1945-1975 - PRL Polska powiatowa, 17 województw; Przekształcenia funkcjonalno-przestrzenne zabudowy Strzelina w latach 1975-1989 - PRL likwidacja powiatów, 49 województw; Przekształcenia funkcjonalno-przestrzenne zabudowy Strzelina w latach 1989-1998 - RP zmiana ustroju państwa, 49 województw; Przekształcenia

funkcjonalno-przestrzenne zabudowy Strzelina w latach 1999-2020 RP Polska powiatowa, 16 województw.

W każdym podrozdziale systematycznie i w przyjętej kolejności autorka przedstawia zagadnienia: Uwarunkowania geopolityczne, Warunki ekonomiczno-gospodarcze, Aspekt społeczny, Przekształcenia społeczne i Wnioski. W kolejnych podrozdziałach syntetycznie obrazuje warunki ekonomiczno-gospodarcze posługując się tabelami, zdjęciami historycznymi, wykresami demograficznymi, a w przekształceniach przestrzennych bogatym zasobem map oraz planów urbanistycznych różnej skali. Na wyróżnienie zasługuje podrozdział 2.7 Przekształcenia funkcjonalno-przestrzenne zabudowy Strzelina w latach 1999-2020 RP - Polska powiatowa, 16 województw. Związane jest to z przedstawieniem bardzo obszernego materiału planistycznego, projektowego oraz opracowań specjalistycznych z badanego okresu. W szczegółowych analizach doktorantka omawia prowadzone prace dokumentacyjne oraz realizacje inwestycyjne w obrębie starego miasta oraz jego otulinie. Charakteryzuje realizacje zabudowy wielorodzinnej, jednorodzinnej, obiektów oświatowych, administracji, kultury, sportu oraz wiele udanych inwestycji drogowych i infrastrukturalnych.

Rozdział ten w pełni może potwierdzać, że doktorantka wykazała się dobrym opanowaniem warsztatu badawczego, który skonstruował podstawy, aby w części końcowej rozprawy przedstawić zamierzone efekty-zadania badawczego. W sposób konsekwentny analizuje i omawia zachodzące zmiany w konstrukcji urbanistycznej miasta. Z dużą uwagą skupiła się na zachowanym potencjale kulturowym śródmieścia, wyróżniając zabytkowe układy urbanistyczne, obiekty o wartościach architektonicznych, zabytki techniki i przemysłu, zespoły zieleni, współczesne dobra kultury. Jednym z kluczowych zagadnień ochrony historycznego oblicza miasta jest ekspozycja wartości kulturowych, odczytanych z fizjonomii i sylwet zabudowy urbanistycznej. Aspekt ten w rozprawie doktorskiej został poprawnie ukazany. Rozważania autorka dokumentowała obszernym zasobem fotografii oraz map i planów, na których można odczytać potencjał kulturowy śródmieścia. Zapis graficzny daje obraz na zachowane wartości kulturowe miasta, które tworzą podstawową energię w modelu rewitalizacji miasta. W części tej doktorantka przedstawiła również pogląd na podejmowane działania rewitalizacyjne w programach rewitalizacji miasta, zmieniające się koncepcje i plany.

Część wnioskową doktorantka zredagowała w strukturze podziału na postawione cele badawcze i związane z nimi pytania badawcze. Sformułowane wnioski w przyjętych kategoriach dają odpowiedź na określenie skali i koncepcji rozwoju miasta, pozwalają ustalić w jakim stopniu czynniki ekonomiczne, sytuacja geopolityczna, rozmieszczenie ośrodków usługowych i terenów aktywności ekonomicznej, rozwój sieci komunikacyjnych zewnętrznych i wewnętrznych, polityka gospodarcza państwa, ustawodawstwo, wytyczane kierunki rozwoju przyczyniły się do przekształceń urbanistycznych Strzelina. W dysertacji doktorskiej ważkim zagadnieniem pozostaje ustalenie wpływu urbanistycznego rozplanowania miasta sprzed I i II wojny światowej na współczesne realizacje układu funkcjonalno-przestrzennego. W przeprowadzonych badaniach doktorantka wykazała, że zespół starego miasta po licznych próbach zniekształceń historycznego rozplanowania doczekał się opracowań projektowych odtwarzających i eksponujących dziedzictwo urbanistyczne i architektoniczne sprzed I i II wojny światowej. Postawiona teza pracy doktorskiej w pełni została dowiedziona.

Praca doktorska kończy się praktycznymi rekomendacjami.

Doktorantka w podrozdziale 1.2. Cel pracy, pytania badawcze str. 8 zupełnie niepotrzebnie zamieściła akapit z metodyką badawczą pisząc, że „Dokonano kwerendy zasobów...”. Należało ten akapit zamieścić w podpunkcie 1.5 Zastosowane metody badawcze. W pracy zamieszczono kopię planów i projektów zupełnie nieczytelnych np.: str. 179 Rys.2.4.4.11.1965r., Rys.2.2.2.12.1965r., Rys.2.4.4.16.1969r., Rys.2.4.4.26.1973r., Rys.2.5.4.81. 1981-83r.

Dają się zauważać błędy literowe np.: str. 4 w pkt.2.7 „...16 województwa”, str. 539 „1. Istotnym rozwiązaniem urbanistycznymi...”.str. 541 „W kolejnym planie z roku 1974...na przedwojennych rozwiązania urbanistycznych”.

W **Podsumowaniu** w ostatnim akapicie doktorantka w swojej konkluzji pokusiła się o zbyt ogólny wniosek zaczynający się od stwierdzenia „Zarówno teza podstawowa wskazująca wpływ rozwiązań urbanistycznych sprzed I i II wojny światowej, na współczesne realizacje układu funkcjonalno-przestrzennego miasta Strzelina, jak i teza uzupełniająca mają swoje odzwierciedlenie w miastach podobnych do Strzelina historią, wielkością i umiejscowieniem geopolitycznym.”(str. 550-551) W związku z tym, że doktorantka w swojej pracy nie prowadziła badań porównawczych, dlatego też w pracy naukowej nie można redagować wniosków bez uzasadnienia wspartego rozważaniami naukowymi.

Pomimo wskazanych nikłych uwag, należy w sposób bezsporny wziąć pod uwagę, że doktorantka zgromadziła bardzo obszerny materiał planistyczny jeżeli chodzi o tematykę opracowań dokumentacyjnych i skalę opracowań.

Bibliografia oprócz literatury przedmiotu poz. 175 obejmuje Wybrane strony internetowe, Ustawy i rozporządzenia, Wykaz opracowań urbanistycznych i komunikacyjnych wykonanych do roku 1945, Wykaz opracowań urbanistycznych dla miasta Strzelina i jego peryferii wykonanych w latach 1945-2020, Wykaz planów i koncepcji zagospodarowania terenów zabudowy mieszkalnej wielorodzinnej jednorodzinnej opracowanych w latach 1945-2020, Wykaz dokumentacji projektowych, planów zagospodarowania terenów innych niż mieszkaniowe oraz analiz i studiów. Charakterystyka bibliografii odpowiada tematowi dysertacji doktorskiej.

Konkluzja końcowa

Dokonując oceny całości pracy, należy wyrazić opinię, iż stanowi ona przykład rzetelnego rozwiązania problemu naukowego, wskazując na odpowiedni poziom wiedzy teoretycznej autorki oraz umiejętność prowadzenia przez niej badań naukowych. Podsumowując, należy podkreślić, że recenzowana dysertacja reprezentuje bardzo dobry poziom opracowania o charakterze badawczym i zasługuje na pozytywną ocenę. Spełnia wymogi ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595, z późniejszymi zmianami), w brzmieniu ustalonym Ustawą z dnia 18 marca 2011 r. (Dz. U. z 2011 r. nr 84, poz.455). Stawiam wniosek o przyjęcie pracy doktorskiej Pani mgr inż. arch. Moniki Łuczak-Marianowskiej przez Radę Dyscypliny Naukowej Architektura i Urbanistyka oraz dopuszczenie do publicznej obrony.

Marek Gosztyła